

Riksdagens kulturutskott

Ärende: Fritt bildningsarbetet rf:s och Bildningsalliansens utlåtande om Statsrådets människorättspolitiska redogörelse. VNS 10/2021 vp

Fritt bildningarbete rf (FBA) och Bildningsalliansen (BA) tackar för begäran om utlåtande om Statsrådets människorättspolitiska redogörelse.

FBA/BA understöder de riktlinjer som redogörelsen lyfter fram. De grundläggande och mänskliga rättigheterna finns till för att stödja dem som i det lokala eller globala samhället är speciellt sårbara eller i en utsatt situation. Ett hållbart globalt samhälle bygger på att den mänskliga rättigheterna uppfylls. Den fria bildningens värdegrund utgår från alla människors lika värde och erbjuder mötesplatser på lika grunder och utan diskriminering.

FBA/BA ser med oro på den globala utvecklingen där ökande förakt för internationella fördrag, demokrati och mänskliga rättigheter såsom yttrandefrihet leder till polariserande attityder, autoritära tendenser och försök att inskränka på grundläggande mänskliga rättigheter. Utbildning och bildning har en viktig roll att minska polarisering, öka mellanmänsklig förståelse och demokrati på olika nivåer.

Fritt bildningsarbete jobbar för ett jämlikt och inkluderande samhälle för alla, oberoende kön, ålder eller kulturell bakgrund. FBA/BA ser det som viktigt att man i redogörelsen speciellt lyft fram grundläggande och mänskliga rättigheter i förhållande till hållbar utveckling, digitalisering samt informationsförmedling.

FBA/BA lyfter fram synpunkter på följande kapitel:

4.2 Nordiskt samarbete

Folkbildningen i Norden har starka gemensamma historiska rötter som skapat och befrämjat de nordiska ländernas gemensamma värderingar. Än idag har FBA/BA aktiva nordiska nätverk som lyder under Nordiska Ministerrådet och Nordiska Rådet t.ex. inom hållbar utveckling, kompetensutveckling och validering samt kultur- och civilsamhällsfrågor. FBA/BA föreslår ett tillägg till satsen enligt följande "Exempel på detta är folkbildningens satsningar på hållbar utveckling och det nordiska juridiska samarbetet i frågor som rör bland annat anti-diskriminering och de grundläggande och mänskliga rättigheter."

4.7 Civilsamhällets betydelse

Ett aktivt civilsamhälle är en relevant mätare på att demokrati och mänskliga rättigheter respekteras. FBA är medlem i organisationerna EAEA (European Association of Education of Adults) som stärker civilsamhällets roll genom vuxenutbildning i bl.a. Östeuropa och Vitryssland, samt ICAE (International Council for Adult Education) som har ett globalt nätverk av utbildnings- och medborgarorganisationer.

Se även kap. 5.2

5.2 Att stärka delaktigheten

I redogörelsens kapitel 5.2. lyfter man fram betydelsen av att alla ska kunna vara delaktiga i de digitala plattformarna och nätverken och att de mänskliga rättigheterna förverkligas även där, speciellt för kvinnor och grupper som är särskilt sårbara. I redogörelsen nämns också att de äldre generationernas mänskliga rättigheter bör beaktas och att de har tillgång till olika tjänster och informationskällor samt har möjlighet att vara delaktiga i dem. Fritt bildningsarbete främjar medborgarnas digitala färdigheter och kompetens och ser detta som centrala medborgarfärdigheter. I många utbildningar lägger man speciellt fokus på nyanlända och seniorer samt personer med funktionsnedsättningar.

I redogörelsen nämns rätten till kultur och bildning som en grundläggande och mänsklig rättighet. Resurseringen för tjänster som bildning, bibliotek och kultur måste vara tillräckliga. Även konst och kreativ verksamhet och kulturarv måste tryggas med tillräcklig finansiering, speciellt med tanke på att dessa sektorer har varit speciellt utsatta av coronapandemin under åren 2020-2022.

FBA och BA anser det viktigt att redogörelsen lyfter fram de språkliga rättigheterna och uppmärksammar att det fortfarande finns utmaningar då det gäller att fylla dem i praktiken. Fria bildningen ordnar utbildningar i de inhemska språken på olika nivåer, från grundnivå till avancerad nivå. FBA/BA vill också lyfta fram betydelsen av att man använder sig av klarspråk och lättläst i myndigheters information.

Civilsamhällets roll i ärenden som berör de mänskliga rättigheterna är viktigt av bl.a. följande orsaker:

- de är aktörer för ökad dialog och demokratiskt inflytande, vilket fria bildningen befrämjar genom utbildnings- och projektverksamhet t.ex. Dialogpaus,
- som remissinstanser på lokal och nationell nivå,
- föreningar och organisationer företräder olika sårbara grupper och minoriteters röster, t.ex. sexuella minoriteter, personer med funktionsnedsättningar och nyanlända migranter,
- FBA/BA har samarbete med Fingo som har ca 300 medborgarorganisationer med utvecklingsarbete runtom i världen

6.1 Hållbar utveckling

FBA/BA jobbar aktivt för att befrämja hållbarhetsmålen i FN:s handlingplan för hållbar utveckling Agenda 2030 - speciellt SDG 4.7. Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap, dit även mänskliga rättigheter hör. Redogörelsen framhäver att utvecklingen inte kan vara hållbar om inte de grundläggande- och de mänskliga rättigheterna uppfylls. Det som görs för att främja hållbarhet gällande t.ex. naturens mångfald och klimatförhållanden får inte påverka negativt på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. FBA/BA välkomnar ett synsätt där hållbarhetsaspekter kopplas starkt till mänskliga rättigheter. FBA/BA vill särskilt lyfta fram betydelsen av social hållbarhet. Olika former av utanförskap bidrar inte till ett hållbart samhälle och påverkar negativt individens möjlighet att vara delaktiga i samhället och påverka sin egen livssituation.

6.3 Klimatförändringen och naturens mångfald

FBA/BA kan via dess medlemsorganisationer och läroinrättningar arrangera temaprojekt, ordna föreläsningar och mötesplatser för diskussion och dialog samt medborgarpåverkan i vardagen. Fria bildningen har under de senare åren tagit fram pedagogiska material och modeller kring ekosocial bildning och transformativt lärande som behövs som en del av den gröna omställningen.

Fria bildningen stöder en juridiskt bindande natur- och miljödemokrati och solidariserar sig med miljö- och klimatrelaterade medborgarorganisationer.

6.4 Social trygghet och rättvisa - hållbar utveckling

Socialt hållbar utveckling är en förutsättning för välfärd och delaktighet. Fria bildningen stöder grundläggande rättigheter till bildning och avgiftsfri utbildning så långt det är möjligt. I Finland har den förlängda läroplikten varit en åtgärd att förebygga ungdomars marginalisering och därmed stärka den sociala hållbarheten.

6.5 Flyktingpolitik - flyttrörelser

Fria bildningen är en viktig aktör i att skapa trygga integrationsvägar för nyanlända asylsökande och kvotflyktingar genom att bygga inlärningsstigar i ett så tidigt skede som möjligt. Fria bildningen stöder mottagningen av flyktingar i form av tvåvägsintegration med tryggad rättssäkerhet och i samarbete med myndigheter, kommuner och medborgarorganisationer.

7.2 Rätten till information

Fritt bildningsarbete arbetar gärna för att öka medborgarnas kompetenser kring desinformation och främjar deras digitala kunnande så att alla har en möjlighet att tillägna sig information från nätet samt kan delta i och vara aktiv på olika digitala plattformar. Det är även väsentligt att alla medborgare känner till risker med vistelse på nätet ifråga om t.ex. privat information som kan spridas. Den fria bildningen är gärna med och jobbar för främjandet av de mänskliga rättigheterna genom att anordna utbildning som motsvarar olika målgrupps kompetensbehov i fråga om t.ex. framtidskompetenser och främjar jämlikhet och delaktighet i samhället på lika grunder.

7.3 Digitalisering ur ett rättighetsperspektiv

Digitaliseringen bör ses ur ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbarhetsperspektiv. Fria bildningen påpekar vikten av att skapa jämbördiga tjänster för medborgarna, motverka digitala klyftor genom t.ex. utbildning i grundläggande digitala färdigheter och varje medborgares rätt till sina egna data - numera säljer stora globala företag persondata i kommersiella syften, och ingriper inte alltid i forum för näthat, förakt för demokrati och mänskliga rättigheter etc. Digitaliseringen och datarättigheterna bör ses som humanetiska rättighetsfrågor där alla människors säkerhet och rätt till information är inbegripna. Användningen av artificiell intelligens (AI) bör följa dessa etiska principer.

8.2 Främjande av demokrati- och människorättsfostran

Fria bildningen stöder tanken om demokrati- och människorättsfostran för barn och unga - men vill starkt påpeka att denna fostran även bör fortgå bland den vuxna befolkningen. Vi föreslår att KANE vid Justitieministeriet samt UKM gör en utredning på vilka sätt demokrati- och människorättsfostran kan integreras i det livslånga lärandet i samarbete med skolor, läroinrättningar och civilsamhällets aktörer.

Helsingfors 7.2.2022

Björn Wallén, ordförande FBA

Henrika Nordin, verksamhetsledare BA